

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: John Ekansson

Härad: Nödestads

Adress: Jördö Hjortahammar

Socken: Listerby

Berättat av: Baldor Erickson

Uppteckningsår: 1936

Född år 1911 i Jördö

Uppteckningen rör Ålhammar vid Årjö.

Ålhamman består av långarm, sidoarm eller ringe, skägg, ryssja och strut. Garnet som användes för binning av hammar är numererat, numret på garnet är No Tolf x Tolf och är humulsgarn. Själva hamman bindas för hand även armarna, men nu för tiden kan man få köpa nåtstingar till armarna på någon fabriks sedan för man som det heter förä dem själv på telnar. Till telnarna användes manillarep som är tre kvarts tum grova, o juget på armarna på en hamma varjens emellan en o två o en halv meter o längden på armarna är omkring femton famnar. Föda en

Skriv endast på denna sida!

27 sid.

Tredje del för in av nätet på telnen det får
man beräkna när man lemnar så det räcker
till när man för armen. Själva hamman den
bindas alltid för hand. Hammans längd är
fyra meter, struten en meter, o så kallad skägget
två meter, sido armen är till två o en halv till
tre fannar lång. Armarna bindas med tjugo fyra
till tjugo sju baular på alm alltså är maskan
tjugotvå o tjugo fyra millimeter mellan knutarna
Struten som bindas med mindre maskor är
tio millimeter mellan knutarna. Så fins
det tre ingångar så kallad fettjymmene.
Antal jödar eller ringar på hamman är från sju
till tio stycken första ringen på hamman är en
meter i jämskärning och sista ringen på strute
är fyratio centimeter i jämskärning Ringarna
jödas av mekärpar som skattas och brytas till så att

dem blir flata sedan får man värma dem så att
de blir mjuka så att man kan forma dem så
de blir snygga runda sedan syss de fast på hån-
man sedan sättas en annan björ utånga den
fastsydda ringen som hänger till att skydda
den ringen som är fastsydd vid hånman att
den inte skall slitas upp vid nötning på botten
när det blås. Så får man plocha sten som är
något så när bra så får man hacha en ränna
på mitten av stenen med små hachor som
är avsedda för detta ändamål, rännan skall
vara för att sätta fast träcler när man skall
binda fast stenen vid så kallad stentelnen
som skall ligga på botten den behöver stenas
bra så den inte flyter upp för då går även under
telnen. Så hörs stora korbshivor i stan till flån.
Flånen sägas ut en cirka sexton centimeter lång

en halv centimeter breda planken breddas sedan
till så att der inte fins några skarpa hörn
eller kanter som hänger upp sig, när man
 skall sätta ut hammorna i görn. Så får det
även lagas till tre stora stenar till varje hamma
som skall vara till att föranbrä hamnorna på
botten. Dessa stenar får vara rätt så kraftiga
man får hugga stora jupa rännor på mitten
av stenen så att man kan sätta fast riktigt
repströpar som håller stencarna får dock inte
vara större än man dra upp dem i botten
när man vittjar hamnorna. Stenen som
sätts fast vid struten får vara rätt så kraftig
så inte hamnen öker i land när det blåser
på hårt väder vid strutastenen och vingastenen
sätts ett rep fast som räcker upp till vatten-
ytan, i ändan sätter man fast ett plank av kork

som flyter för att kunna få tag i rytt så att
man kan dra upp struten när man villjar.
Således när hämmen är färdig så skall den
gäras. Till detta ändamål användes ett stort
runt kar med ett hål i sidan ner vid botten
av karet så sätter man karet på en ställning
så att man kan sätta ett annat litet kar under
vid hålet som cir i det stora karet hämmen
läggas i det stora karet så lagas man till
stenhålsjärn och råolja. Tillammans sedan
tar man detta matreol med en spann
och håller det över hämmen som ligger i
karet den järnen som inte hämmen dricker
till sig rinner ut genom hålet i det lilla
karet som står under. Man håller på till
hämmen har fått så mycket så hon är
richtigt genomgärad, sedan hängas den

upp till torkes o så försätter man med nästa
hämman, tills alla bli gjärade som man
tänker att tjära. När man har gjärat hämmarna
richtigt så behöves man inte tjära vart år.
När så hämmarna har blivit så pass torra att
man kan ta ner dem från hängelt lägges
man in dem i sjöboan tills tiden bli att
man skall sätta ut dem, som sker i juli
månad, då börjas man att sätta ut dem.
Man tar då en så kallad bår och lägger häm-
man på så bår man ned den på byggen
och lägger båten till så lägger man i
den i båten o så går man upp efter
nästa hämma och bår ner, man kan ta upp
till fyra fem hämmor åt gången när
man skall ut o sätta om det är grant väder.
Det måste vara grant väder förstås när man

skall ut i sätta. När man så kommer ut till
den plats där man skall boja o sätta så tar
man en sten o sätter fast i stentelnen man söker
upp sådana platser o sätta på som är fritt
för sten någonlunda så hastar man ut stenen
in vid land när man bojar så rör man
ut längvarmen när man så kommer till
hämman tar man vingen eller sidoarmen
o hastar ut den i sjön sen fortsätter man
med hämman När man så kommer till
struten tar man den sten, som är avsedd
för struten, slår fast den vid struten o så
ett rep från stenen som går upp till
vattentytan med ett flås som vakare
i ändan. Sedan rör man kraftigt och
drar i repet för att få hämman ordbetigt
sträkt sedan får man till vingen o tar

uppr den o sätter fast en sten i den i sten-
tälven och sträcker ut den så att den står
sträckt längs botten den står litet på sned
inåt från hamman för att jena ålen så
den inte går förbi hamman för användes
två ringar men nu användes bara en ring
för man har kommit till det resultatet att
ålen kommer bara från ett håll o det är
Öster ifrån alltså behövs inte Mer än en
jencarm eller ring. Så när man så har satt
en kamma om det är en bra plats så sätter
man yttertigen en eller två hammor till
efter varandra om vattenet inte är för
djupt utan man kan sätta fler hammor
annars får man nöja sig med att sätta
en kamma på vart ställe. Hammorna ritja
man var morgon, när ålen är riktigt igång

och det är humedsaktigen i slutet av August
och September månad. Blanhälen som fångas
med hämmor kommer inte för än på hösten
den driver näst när det är mörka nätter
och blåser, sådana vinn som passer, vid
örpö är Syd eller Sydväst. När det kommer
i månuset tager man upp hämmorna
och hänger upp dem till torkes ett slag, men
månuset går över, för då får man ingen
allt ändå i hämmorna. När så månuset
har gått över, så lagas man till att sätta
ut hämmorna på nytt för näste mörke.
Älven släppas i stora sumpar för att kunna leva.
För några år tillbaka gick här tyska älsam-
per och köpte upp älven, när dom hade fått
så många hundar kilo, som de kunde ha i
sina sumpar seglade, de över till Tyskland

och avyttrade ålen då sedan seglade de till
baka till Sverige igen för att köpa upp mer.
Å priset var emellan en o femtio och två
kronor på kilo. Men nu mera segla inga
Tyska sumpar här utan fiskarna säljer sin
fisk själva till upphandlarna här inom
landet, som sedan i sin tur avyttra fisken
till andra på annat håll. Transporten blir
antingen med bil eller järnvägen.
Uppköparna sälja över fisk på utlandet.
Sedan når fisken med ålhammorna är över,
som blir i September månad slut, tas
hammorna upp och transportas upp på
hängen och joas sena för sjötång som alltid
blir i dom. Sedan får de hänga så länge
så att hammorna blir väl torra innan
man lägger in dem till vinterförvaring.

för joias inte hammorna väl rena för sjö-
tång och torhas väl kan dom ligga o röta
upp under vinter. Alla stenar och ror läggas
läggas upp på ett upplag, så att allting är på
sin plats under vinter. När det sedan kom-
mer till våren, så man kan ta ut hant-
morna från sjöboden, så bär man ut en
sändel för att se efter hur stor skada som
har blivit under hösten ~~o~~ när dom stod i
sjön, för det kan ju hända att man får
en hel del sönderslitet då måste man laga
allt som har blivit sönderslitet så att
man har dom färdiga när tiden blir att
man skall sätta ut dom igen alla stenar
får ses om o sätta det nya skorpar om
det behövs det behövas o vara redi dom
om det skall hålla. All bindning som ut-

göras för hand här på platsen användes
en tillkräntad träbit som är en cirka fem-
ton centimeter lång och kallas för bavel.
den knetas till efter storleken på maskorna
helst av en trä för den blir bättre så att
man kan baka av maskorna lättare o
alltid använder man råbansknuter när man
binder nät. Nälen, som man använder, att trä
träden på, för man sjödr av trä den också
av en trä hållet för den går lättare igenom
maskorna men den nälen kan inte användas
utan till större maskor såsom nät och annan
redskap som fodrar större maskor, men till
kännet och bättnagarn för man använda
en annan näl som göres av stälträd man
lägger för stälträd tillsammans en fyra fem träda
sedan för man löda dessa träder tillsammans

så att den blir flat så garnet inte går emellan
stälträderna när man träder på garnet. Alltid
vid lagning av hämmor o bättingarn för ^{man} för
att använda en sådan nål av stälträd. Vid
lagning av hämmor o ch bättingarn tjäro
man alltid garnet först innan man an-
vänder garnet. Därför att man slipper o tjäro
de plättarna som man har lagt. O så laggar
man o lagar tills all redskap är färdig till
att sätta i ijon när tidens blir.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: John Månsson

Härad: Middelsteds

Adress: Jördö Hjortahammar

Socken: Listerby

Berättat av: Hjalmar Erickson

Uppteckningsår: 1936

Född år 1911 i po Arpo

14

Uppteckningen rör Albåttengarn vid Arpo.

Albåttengarnen viras på samma sätt som alhåmmor fast att bomullsgarnet är något grovare än till håmmorna. Till albåttengarnen går No 12-15 garn som användes för bindning in, och stöcken på maskerna är densamma som till alhåmmorna. Albåttengarnen består av långarmen, sidarmen eller vingen gån hamman och stuten. Albåttengarnen får liksom håmmorna tygas, om båttengarnen är nya eller tygfärdiga. Armana tygas liksom håmmorna på maskerna tre kvarta tum grova. En tredjedel av arman förs in

när man för fast repen vid armen. Armen
till ett albättengarn är ombring åtefem
famnar lång och tio och tolf fot jup och
därover berornde på vattnets jup för armen
måste vara så jup ett den går över
vattnet Sidoarmen eller vingen är fem
o sex famnar lång och samma jup som
långarmen. Själva hamman på albättengar-
nen sättas upp med ringar på samma
vis som på vanliga alhammor fast
dessa ringar är större och är en rätting
Antal ringar är från sju till tio eller elva
första ringen är från en och en halv till
två meter i genomgåring sedan lite
mindre undan för undan tills man kom-
mer till sista ringen som inte är mer än
fyrtio sentimeter i genomskärning.

Till sänken på en bättingarnsteln användes
blykulor som är ett hål ijinom så sätter
man på dessa kulor på ett rep och sedan
syr man fast detta rep längs tellnen på
armen, ute vid själva gåen vid hamman
sätter man fast en bätting för att hålla
tellnen vid bätten ordentligt så att inte
ålen går under tellnen. Alltså när allbätting-
garnet är färdigt så återstår det att skaffa den
andra materialen som åtgår för att kunna
sätta ut ett allbättinggarn, det gäller att
skaffa pålar till detta ändamål. För att skaffa
pålar här får man hänvända sig till skog-
vaktaren eller jägmästaren på länskommisset
för att få höra pålar man kan även få
höra hos någon boale men det bli i så
liten skala så att det lönar sig inte vidare

Pälarna består av gran, eh kan ännu användas -
men ihoplar är inte gått att få tag i. ~~Hi~~ nu
för tiden är dem så rädda om sitt eh som
om det vore guld. Granpälarna är ju inte så
starka som eh, men man får ju ta det man
kan komma över. Så får man bestämma hur
många pälarna man skall ha och hur grova
dem behövs vara, i storändan behövs de
vara en sjerka femton o tjugo centimeter
för annars blir dem för smala så att inte
dem håller o slä ner i båten. Skogsförvalt-
ningen låter då hugga sitt folk granar som
passar i grovlek och hugger av grenarna och
ställer ned dem till sjön så för man själv
hämta hem dem, man väter ut dem i sjön
och slår sedan ett rep om granarna och binder
fast dem i båten sedan bogseras dem hem

efter motorbåt, så när man får dem hem
får man dra upp dem på land igen och
böja att skata av barken på pålarna och
hugga till dem spetsiga i stjärnclan sedan
spikar man på särskilda järn som tjäna
till att inte pålen skall gå sönder när man
slår ner den i botten. Dessa järn får man
beställa hos en smed o dessa järn får alltså
vara gjorda med riktig spets som håller och
sjuter ned i botten när man slår på pålarna
Alltså när all redskap är färdig och man skall
ut o höja ner pålarna så får man låja en
maskinhöja av den som har sådant de stora
bättingarnas fiskarna har mer än dels egen höja
de små som inte har så stort fiske eller
så många bättingar har inte råd att skaffa
maskinhöja för den är rätt dyr. Till en

maskinhäjo får byggas en så kallad färja
flattbottenad Färjan är cirka mellan tre o fyra
meter lång bred o omkring sex meter lång, i ena
ändan är färjan två, o i andra ändan byggas
båtplanhornen till så att det formar en stäv
för att lättare kunna bogseras ut till plattan
där man skall häja ner pålarna Alltså sättas
man fast en maskin i fören på en maskin-
bädd så att maskinen står riktigt fast så i
andra ändan på färjan sättas upp två stora
balkar som stegas med andra trästag så att
den står fast. Emellan dessa balkar som står
rätt upp och ned placeras bålet som väger upp
till ett hundra kilo. Ett par kraftiga klädder spikas
fast på yttersidan på färjans akter för att hålla
pälarna rätt upp när man reser upp pålarna
o sätter ned dem till plattan. En sådan

smaskin som användas för hajen är på en
sex eller åtta hästkrafter stark och går med bensin.
Men så de små kättingarnsfiskarna har också
rigat upp en haj på två skor på en tjugo fot
länga dom sätter upp en ställning på dessa skor
och använder sig av dem för det till en sådan
haj nägot cirka sjuttio kilo o dras upp för hand
två rep sätts fast i loden o så får tre man
dra upp lodet men den fjärde håller reda på
palen så den står rätt upp när lodet slår ned
efterså när man skall ut o ha ha bogseras fäjan
ut till platoon där man skall slå ut palens
fäjan ankras upp med draggar så att hon
ligger rätt en dragg laggas ut för över och
en på var sida så får man dra i repen
tills man får fäjan i det läge man vill ha
den för att kunna böja o slå ner palen

När så färdan har blivit utlagd på sin plats tar man ner pålarna i sjön under dem tillsammans och bogserar ut dem till färdan yx och säg o hammare o spik får medfärd. Alltså tar man upp en påle ombord på färdan man böjar invid land att slå ner pålarna o så försätter man utåt så långt som man behöver det får man veta innan man böjar hur långt gäret är så att man vet var man skall slå ner strutapålen och vingapålarna. Man mäter fyret innan man säger av pålen, när så pålen är ansågad sätter man upp pålen i sin ställning man använder en järnring o sätter den på lilländan av pålen så inte den går sönder när lodet slår ner på ändan på pålen för det bli kraftiga slag när lodet slår ner. Det är inte något bestämt avstånd mellan pålarna för det händer ofta att man

Träffar sten i båten då får man flytta pålen tills man får pilt för sten så den går ner alltså när pålen är rest sättes maskinen i gång. På maskinen är en rulle placerad som ett rep bindas fast i repet går upp i ställningen igenom ett block o fast i lodet alltså slår mata-skötaren till spaken på maskinen o lodet går upp han får noga se till hur lodet går så att det inte går för högt upp till en bogen förän pålen blir littet fast i båten han får även se till att han inte lodet går i topp för då kan repet brytas och en skada kan ju fort bli om någon står i vägen för repen eller något föremål. Alltså får han ha ögonen på lodet var gång lodet går upp så han kan slä från spaken. Alltså när han slår från spaken slår lodet ner på pålen alltså när lodet har

slaget ner på pålen så står motorskötaren till
spaken i jern och lodet går upp på nytt så un-
dan för undan tills pålen har blivit nedsla-
gen så långt så att han står riktigt fast.
Så halar man hem på repen som fäjan
är anbrad med tills man kommer ut så
långt man önskar då lägger man fast på nytt
så fäjan ligger still, så lagas nästa påle till
att sättas ned också bli det undan för undan
tills man harjat ned alla pålarna som man
shall ha. Priset på ett sådant arbete för kajen
brukar vara en tygo kronor för vaxi & garn
och fri bensin till motorn. Gör det bra så
står dom ut ett garn om dagen men det får
vara fint väder så att fäjan ligger still
annars går det inte o harja nu några pålar
om fäjan gunggar hit och dit. När sen alla

pälarna har blivit nedslagna, så skall man
spisha fast vajerren på alla pälarna, man
börjar ett hål i land i keijit eller en stor
sten, som man sätter en järncläkt i, i den-
na dåse sätter man fast vajern och sedan
spikar man fast den i varje päl ända
ut till gäen. Strutapälarn tagas med dragg
som läggs ut i sjön och sedan sätter man
fast repet i strutapälarn och sträcker upp riktigt
styvt. På vingapälarna och gäen spikas bådingar
fast så att dom inte skall gå hult när det blå-
sar. När man så skall till o sätta ut albhållengarnen
om man då inte har så stor eka så att man
kan ta hela bållengarnet på en gång så får
man ta hämmen o gäen o sätta ut först så
får man ta armen sedan så får man sy
fast den därute vid hämmen. Vid garapälarna

Sättas ned stekar med ett hål i nedre änden,
som tjänar till att med rep kunna sträcka
under tellnerv, så att den står sträckt längs
botten, för annars går ålen under tellnerv.
Men för alltid se nog efter att tellnarna
står sträckta längs botten för ålen behöver
inte stort hål för än han kan gå ijinom.
Alltså den del av hämmen, som kallas för
gåen står sträckt längs botten, medan själva
hämmen hänger fritt i vattnet själva
hämmen sträcks i strötpålen med en
taga så att den lättas från botten alltså
ligger inte hämmen och stöter på botten
men de små alhämmorna ligger på botten
vilket invärkar på att dem bli sönderslite-
na när det blåser hårt storm vill såj som
ofta kan förekomma på hösten. Så kommer

Vi till armens fastsättande. Armen är så
hög på ett ålbättengarn att den går över vate-
ret. Alltså tar man repstumpar i övre tellnen
och binder fast dem i vajen för att hålla
den tellnen uppe över vatnet alltså använd-
des inga fläns på bättengarnstelnarna
När så bättengarnen är utsatta får man
sätta ut en lykta på strötpålen som får
tändas om nätterna ifall garnet står i när-
heten av någon forled så att de sjöfarande
skall kunna se, så vart de skall gå för att
inte komma in i garnet o förstöra det för
det kan ju bli flera hundra kronors förlust om
en ångbåt kör igenom garnet så blir det inte
annat än trasor o då är inte annat att göra
än o skaffa nytt i stället o ett ålbättengarn
går till cirka ett par tusen kronor

Är det så lisa med fisket får man vittja var-
morgon. I regel. får ålbåttengarnen stå i sjön
hela tiden från det de sätts ut o till bortåt
i Oktober månad, då de i allmohet tas
upp det är för mycke arbete med att ta
upp båttengarnen och hänga upp till torkes
och sätta ut garnen igen. därför får de stå
hela tiden i sjön. Sedan när man har tagit
upp båttengarnen hängas de upp till torkes och
när dom bli våt torra lägges man in dom
i sjöboden för vinterförvaring och sedan
får man försöka att få upp palarna för dom
kan inte stå till ett annat år för på vintern
när isen kommer och driver så bryter isen an
dem därför får man ta upp så många man kan
få upp, palarna läggas upp i ett riktigt lager
under vintern, rep och allt sådant läggas in i sjöboden